

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У ЄВРОПЕСЬКИХ КРАЇНАХ

Яковенко Артем

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

Анотація

В статті представлений огляд основних передумов і змісту реформ в сфері фізичного виховання школярів деяких європейських країн – Німеччини, Франції, Фінляндії, Великої Британії, Польщі. Виявлено, що причини проведення реформ відрізняються в різних країнах, а серед заходів по оптимізації процесу фізичного виховання в розглянутих державах особливо виділяється збільшення кількості годин на проведення занять фізичними вправами в різних формах, а також залучення школярів до позашкільних занять спортом.

Ключові слова: фізичне виховання, реформи, школярі, Європа.

Annotations

The article provides an overview of the main prerequisites and content of reforms in the field of physical education of schoolchildren in some European countries – Germany, France, Finland, Great Britain, Poland. It is revealed that the reasons for the reforms are different in different countries. Among the measures to optimize the process of physical education in the considered countries the increase of the number of hours for physical exercises in various forms is particularly emphasized. Also, sports outside school are offered for schoolchildren.

Key words: physical education, reforms, schoolchildren, Europe.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Протягом другої половини ХХ – початку ХХІ століття у багатьох зарубіжних країнах почалося здійснення реформ у середній і вищій освіті, в тому числі модернізація системи фізичного виховання школярів. Із багатьох причин, що викликали необхідність проведення реформ, можна виділити схожі у більшості країн: невідповідність змісту шкільної освіти сучасним вимогам суспільства; відсутність зв'язку між змістом освіти і потребами молоді; зміна суспільних цінностей; педагогічний консерватизм; відсутність індивідуального підходу до школярів з боку педагогів у навчально-виховному процесі; зниження фінансування та недостатність матеріально-технічного забезпечення для здійснення процесу фізичного виховання; стрімке падіння інтересу молоді до фізичної активності у зв'язку із технологічним прогресом, і, як наслідок, зниження рівня здоров'я, фізичної підготовленості, поява надмірної ваги тощо.

Після Другої світової війни у країнах Західної Європи виявилася дія факторів, що обумовили зростання ролі фізичної культури в житті суспільства. У початковій і середній школах фізична культура стала обов'язковим пред-

метом, на який відводилося від 2 до 4 годин на тиждень, а в деяких країнах – і більше. Крім того, в режимі навчального дня, особливо в приватних школах, передбачалися щоденні заняття плаванням, іграми та іншими фізичними вправами [10].

У 60-70-х рр. в фізкультурному русі були проведені перетворення, які сприяли демократизації управління, підвищенню значимості фізичної культури. Право громадян на фізичне виховання було закріплено в конституціях і законодавчих актах. Зміцнювалась і розширювалась матеріальна база фізкультурного руху, почалося будівництво великих спортивних споруд.

Соціологи відзначають орієнтацію в політиці і суспільстві держав Західної Європи на постмодернізм, сильне прагнення до самореалізації, індивідуалізації, що розуміється як відчуття повної особистої автономії, тенденції до відкриття заново важливості фізичного стану людини, що викликало процес так званої спортивної суспільства [2, 5].

У той же час фізичне виховання у всьому світі переживає кризу. Головна причина кризи в тому, що запропоновані учням на заняттях в школах і в позашкільний час форми фізичної активності менш привабливі, ніж позашкільні заняття або спортивні заходи, які учні дивляться по телевізору.

У подібній ситуації важким завданням для теоретиків і практиків західноєвропейського фізичного виховання був пошук шляхів: яким чином слід вчинити, щоб фізичне виховання отримало повне визнання серед учнів, а чиновники, керівні шкільною освітою визнали фізичне виховання як важливий складовий елемент шкільної підготовки [11].

Всесвітній саміт з фізичного виховання в Берліні в листопаді 1999 року підтвердив зниження і маргіналізацію фізичного виховання в школах у багатьох

країнах світу з недоліками в розподілі часу навчальної програми, стані предмета, матеріальних, людських і фінансових ресурсах, гендерні проблеми та якість виконання програм [8].

Програма дій на вищому рівні висунула ряд інституційних ініціатив щодо поліпшення доступу та забезпечення якісного фізичного виховання. З метою підтримки держав – членів Євросоюзу сприяє фізичній активності через свою політику і фінансові інструменти, зокрема, в області спорту і здоров'я, і надає науково-обґрунтовані рекомендації для директивних органів.

Розгляд сутності проведених і триваючих реформ у різних країнах Європи, а також їх позитивний досвід допоможе у визначенні шляхів оптимізації фізичного виховання учнівської молоді українських шкіл.

Мета дослідження – проаналізувати зміст реформ у сфері фізичного виховання школярів європейських країн для визначення шляхів розвитку галузі фізичного виховання закладів загальної середньої освіти України на основі накопиченого досвіду.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури та документальних матеріалів, історико-логічний метод, метод порівняння.

Результати дослідження та їх обговорення. На сьогоднішній день формування, зміцнення і збереження здоров'я людини відноситься до числа найбільш актуальних напрямків державної політики в усіх країнах світу.

За результатами проведених реформ в деяких країнах Європи відбулися позитивні зміни, які сприяли поліпшенню ситуації в статусі шкільного фізичного виховання, також є зразки сприятливо реалізованих програм та передової практики.

Мілітаризація фізичного виховання в передвоєнні роки в різному ступені охопила багато країн,

особливо цей процес торкнувся країн – учасниць Другої світової війни, а їх було понад 70.

Після Другої світової війни, в 50-60-і рр., в розвинених капіталістичних країнах намітилося активне втручання держави в справу постановки фізичного виховання населення. Природно, що з розгромом фашизму в Німеччині мілітаристська спрямованість фізичного виховання була ліквідована.

У 1948 році Союз вільної німецької молоді і профспілки виступили ініціаторами створення Німецького спортивного комітету. Уряд Німецької Демократичної Республіки (НДР) в 1949 році прийняв закон "Про участь молоді в будівництві НДР і сприянні молоді в навчанні, праці, спорті і відпочинку". На основі цього закону фізичне виховання стало обов'язковою складовою частиною системи народної освіти, були визначені науково-методичні, організаційні та матеріальні передумови для запровадження нормативних вимог і подальшого розвитку фізичної культури і спорту [9].

У НДР, єдиній із соціалістичних країн, вдалося скоординувати шкільну і позашкільну спортивну роботу з молоддю.

Після закінчення Другої світової війни спорт став невід'ємною частиною навчальної програми, а реальна «спортивізація» всього навчального плану з фізичного виховання почалася в епоху «холодної війни». У шкільній системі НДР почався процес заохочення спорту, формування всіх елементів фізичної культури з урахуванням спортивного духу. Предмет «Фізичне виховання» у 1965 році був перейменований у «Спорт».

В той же час у Західній Німеччині (Федеративна Республіка Німеччина, ФРН) спостерігався розрив між шкільним спортивним клубом і системою шкільного фізичного виховання. Німецька спортивна федерація та деякі

міністерства освіти земель провели кампанію з ліквідації цього розриву з метою відбору обдарованих школярів для занять спортом у створених спеціалізованих спортивних школах. Подальшим свідомством нового напрямку стало введення в 1968 році нового спортивного конкурсу «Молодь тренується для Олімпіади» як альтернативи «Спартакіади» Сходу. Дух спорту замінив усі попередні цілі і завдання фізичного виховання в обох Німеччинах. Одночасно вчитель фізичного виховання став вчителем спорту, а академічний предмет «Теорія фізичного виховання» – «Спортивною педагогікою» [9, 13].

Спортивна модель фізичного виховання вплинула на подальші події в інших європейських країнах. 1970-ті роки дійсно стали десятиріччям спорту в багатьох інших країнах, коли конкурентний дух змагань сприяв навчально фізичної культури в школі, крім того, у програми фізичного виховання включалися нові види спорту – теніс, бадмінтон, сквош, бойові мистецтва.

Однак у кінці 1960-х років також були відмічені новаторські розробки в області фізичного виховання в інших напрямках, окрім спорту. Концепція «особистісно-інтерактивного навчання рухам» була розроблена в Нідерландах та отримала свій початок із «Австрійської школи природної гімнастики». Північні країни, такі як Швеція та Фінляндія, у 1970-х роках доповнювали свої традиційні підходи не тільки концепцією спорту, але й ініціювали свій перший крок до нової інтегрованої моделі «санітарної просвіти», в якій фізичне виховання було домінуючим [14].

Деконструкція спортивної концепції почалась у Західній Німеччині з кінця 1970-х років. Система відбору спортивних талантів призвела до розширення позакласних занять з видів спорту, а на заняттях з фізичного ви-

ховання вирішувалися завдання, пов'язані із навчанням рухових дій (біг, стрибки, метання і т.ін.). Тим не менш, зміст навчального плану з фізичного виховання залишився структурованим за видами спорту.

Повна деконструкція спортивної моделі відбулася у 1980-х роках, коли були створені так звані «орієнтовані на учня» підходи до навчання. З'явилися дві альтернативні концепції фізичного виховання: концепція «тілесної освіти» (Funke, 1987), яка передбачала набуття компетенції володіння та управління різноманітними рухами тіла, і концепція «депедагогізації» (1989), яка була орієнтована на вирішення таких завдань, як виховання здоров'я і суспільне виховання.

У 1990-х роках, в епоху змін, відбувалося скорочення бюджету, збільшення рівня безробіття серед вчителів фізичної культури та скорочення годин на викладання предмету «Фізична культура» у багатьох європейських країнах. Відбувся зсув у концепціях фізичного виховання з концепції досягнення результатів до концепції участі у фізичній активності.

Зламний момент відбувся при прийнятті нової навчальної програми для учнів середньої школи Німеччини, коли назва предмету змінилася на «Пропаганду здоров'я через спорт» у кінці 1990-х років [9].

З 1999 по 2001 роки був впроваджений новий тип навчальних програм, у яких мета предмету з «профілактичного тренування та здорового способу життя» змінилась на «покращення фізичного стану та сприйняття здоров'я».

У школах впровадили фізкультурні хвилинки під час загальноосвітніх уроків, ігри на перервах між уроками, ігри та спортивні заняття після уроків, які в основному організувалися у шкільних дворах, збільшення кількості щотижневих уроків фізичного виховання до чотирьох або навіть

п'яти [9].

Відповідно до рекомендацій Європейської комісії (2008) щодо посилення ролі фізичного виховання та забезпечення учнів щонайменше однією годиною фізичного виховання на день, в деяких німецьких школах була впроваджена модель з багатокомпонентною програмою охорони здоров'я дітей від 6 до 10 років «Здорові діти у здоровому суспільстві». Програма включає чотири компоненти способу життя: фізичні вправи, харчування, засоби масової інформації у дозвіллі, соціальне та географічне навколишнє середовище. Ця модель передбачає тісну співпрацю адміністрацій шкіл, вчителів, батьків, спортивних клубів та інших фахівців для забезпечення високого рівня здоров'я дітей. Дослідження Naul R., Dreiskämper D., Hoffmann D. [12] показали ефективність даної моделі для покращення функціональних показників та розвитку фізичних якостей дітей.

У Франції після закінчення Другої світової війни держава стала впливати на розвиток фізичної культури в країні. У 1947 році була створена Генеральна дирекція у справах молоді та спорту, на чолі якої стояв фахівець в області військового спорту полковник Ганстон Ру. У 1958 році, після приходу до влади Шарля де Голля, організовується Верховний комісаріат у справах молоді та спорту, а першим комісаром призначається відомий альпініст Моріс Ерцог. У червні 1963 року цей орган був перетворений у Державний комісаріат у справах молоді, спорту і активного відпочинку. У його функції входили створення матеріально-технічної бази і підготовка фахівців в галузі фізичного виховання і спорту, а також організація фізичного виховання школярів, медичний контроль, контроль за діяльністю навчальних закладів з фізичного виховання та спорту, організація активного відпочинку, таборів під

час канікул та ін. [7].

У Франції було прийнято кілька законів про фізичну культуру, в тому числі останній – в 2004 році. В наш час спортивна політика країни визначається державою. Провідною організацією на урядовому рівні є Міністерство молоді та спорту. Крім питань управління спортом, воно, в співдружності з Міністерством освіти і деякими іншими організаціями, несе відповідальність за університетський спорт і тренувальні програми [3].

З другої половини ХХ століття, як і в Великобританії, шкільні реформи у Франції проводяться практично кожне десятиліття. Починаючи з 50-х рр. ХХ століття було проведено чотири реформи загальноосвітньої школи (1963, 1975, 1985, 1989 рр.) В ході реформ була визначена структура загальноосвітньої школи, переглянуто зміст освіти, налагоджений управлінський механізм, удосконалювалися навчальні плани і програми, система підготовки педагогічних кадрів. Втілення в життя реформи Жоспена мало значний вплив на зміцнення матеріально-технічної, фінансової, кадрової бази французької школи, посилення її зв'язків із соціумом, поліпшення якості шкільної підготовки, рівня викладання окремих дисциплін (іноземних мов, інформатики, образотворчого мистецтва, музики і спорту).

При випуску із ліцею (другий, перший і випускний класи) учні мають право скласти комплексний іспит, до якого входить і фізичне виховання, та вступати у заклади вищої освіти без вступних екзаменів. Така практика викликала інтерес серед учнів та батьків. Щоб підготувати учня до іспиту, з 2-го класу використовуються науково обґрунтовані програми. Ці програми включають в себе збалансовані заняття різними видами спорту (колективні та індивідуальні): гандбол, баскетбол, гімнастика, атлетизм, те-

ніс, плавання, вітрильний спорт. Батьки дуже уважно стежать за спортивними успіхами дитини, оскільки бали, зароблені таким чином, можуть компенсувати їх в тій сфері, де досить проблематично набрати їх в достатній кількості [7].

В наш час заняття спортом дуже популярні у Франції, тим більше, що це підтримується політикою держави, яка піклується про здоров'я нації, і коштами соціального страхування. Значна увага приділяється позаурочним заняттям спортом. Згідно з основною ідеєю реформи освіти післяобідній час відведено для занять спортом у навчальному закладі чи спортклубі.

У фінських школах фізичне виховання було засновано з середини 19-го століття (з 1843 року) і є обов'язковим предметом у базовій освіті. В той час шкільне фізичне виховання мало на меті запобігти зниженню фізичної підготовленості населення, особливо молоді. Незабаром, після оголошення незалежності від Росії у 1917 році, у програму фізичного виховання було додано військову мету. І цей період тривав майже три десятиліття – до закінчення Другої світової війни.

Фінляндія, яка є членом Європейського Союзу, протягом останніх п'яти десятиліть переживає освітні перетворення, перехід від бідного аграрного суспільства з обмеженою освітою до однієї з найосвіченіших країн світу. Післявоєнні перетворення ще більше посилили роль шкільного фізичного виховання для забезпечення рівня придатності та здоров'я, а також профілактики «сидячого» способу життя.

Метою предмету є сприяння розвитку фізичних, пізнавальних та психосоціальних компетенцій у школярів. Програма фізичного виховання забезпечує дітей щотижневим фізичним навантаженням, базою знань і навичок, мотивації до участі в різних

організованих формах фізичної активності як частини здорового способу життя. Згідно із затвердженого Закону «Про основну освіту» (1998) фізичне виховання є єдиною структурованою можливістю для забезпечення всім дітям помірної та інтенсивної фізичної активності.

Фінська базова освітня програма регулярно і активно переглядалася уповноваженими організаціями. У 1970 році перегляд програми був спрямований на забезпечення рівних можливостей здобуття освіти для всіх дітей. Другий перегляд програми у 1985 році підкреслив необхідність підвищення професіоналізму вчителів і автономію місцевих муніципалітетів для посилення організації освітнього процесу. Крім того, у процесі планування навчальної програми брали участь місцеві вчителі. У 1994 році у навчальному плані були представлені керівні принципи розробки навчальних програм, які в подальшому були переглянуті у 1999 році. У 2001 році були модифіковані загальнонаціональні цілі базової освіти і розподіл часу на різні предмети. У 2004 році предмет «Фізичне виховання» та «Санітарна освіта» стали окремими дисциплінами [14].

У результаті децентралізації освіти і розширення шкільної автономії місцеві органи освіти та політичні лідери відповідали за свої політичні рішення. Це сприяло гнучкій підзвітності шкіл, що мало позитивний вплив на викладання, а, отже, і на навчання школярів.

У всіх цих змінах фізичне виховання було і залишається обов'язковою частиною національних шкільних навчальних програм. Зміни в основній національній навчальній програмі відображають зміни і в програмі фізичного виховання.

Фінська освітня система багато в чому схожа на системи більшості інших європейських

країн та США. Шкільне фізичне виховання є доступним для всіх фінських учнів початкової та середньої школи, причому біля 99% школярів успішно завершують етап обов'язкової базової освіти.

З 1970-х років до початку 21-го століття перегляд навчальних планів і програм підійшов до визначення мети фізичного виховання у вихованні знань, навичок та ставлення до фізичної активності як ефективного засобу підтримки активного способу життя, працездатності, здоров'я.

У 2009 році була сформована група експертів для розвитку фінської базової освіти «Базова освіта 2020» і послідовного укріплення цілей і завдань освіти, беручи до уваги потреби в сфері розвитку освітнього процесу майбутнього. Стосовно фізичного виховання у документі було відзначено збільшення часу та фінансування фізичного виховання, впровадження тестів для оцінки фізичної підготовленості школярів «Move!», а також щорічного шкільного моніторингу здоров'я. Фізичне виховання у Фінляндії є багатообіцяючим, має тверду основу, користується значною підтримкою у суспільстві, оскільки з 1970-х років однією з найважливіших цілей шкільної освіти є цілісний розвиток учня.

За останні кілька століть характер і спрямованість фізичного виховання у Великобританії зазнали суттєвих змін, воно стало більш демократичним, в порівнянні з кінцем XIX століття, коли стурбованість здоров'ям і активністю нації була лише на рівні фізичних тренувань у державній початковій школі, а культ «атлетизму» панував тільки серед еліти.

У післявоєнній Європі Великобританія вважається державою загального благоденства, де вперше був введений безкоштовний доступ до середньої освіти для всіх верств населення. Сучасна система загальної середньої осві-

ти Великобританії в своїх основах сформувалася в 1940-і роки і базується на законі 1944 року («Акт Батлера»). З 1944 по 1988 рр. питання організації, змісту і якості державної освіти перебували у віданні місцевих органів освіти. Контроль якості роботи шкіл було покладено на незалежних від місцевої влади інспекторів королівської інспекторської служби. Місцеві органи освіти і школи визначали навчальні плани, враховуючи рекомендації департаменту освіти і науки, королівської інспекторської служби і незалежних органів (шкільних рад), що певною мірою створювало умови для педагогічних інновацій.

В освітній політиці в період з середини 60-х до кінця 70-х років XX століття панували дебати про структуру середньої школи і проблеми реорганізації освітньої системи. Недостатня увага приділялася питанням освітньої програми як у школі, так і на рівні окремих предметів. Викладачі фізичного виховання ставили під сумнів цілі їх предмета, а також його незначну роль в середній освіті.

У 80-ті рр. правлячі кола країни були стурбовані зниженням конкурентоспроможності країни в порівнянні з деякими іншими країнами Заходу. Дебати і публікації першої половини 80-х рр. дозволили визначити стратегічні пріоритети майбутньої шкільної реформи: перегляд змісту освіти, введення національної оцінки знань учнів, модернізація системи шкільного управління.

У 1988 році парламент прийняв новий закон про реформу освіти, яка передбачала перебудову системи освіти. Відповідно до цього закону був розроблений «Єдиний національний навчальний план», створені національні стандарти з навчальних предметів. «Єдиний національний навчальний план» став обов'язковим для всієї країни. У 80-ті XX століття з'явилися

ознаки включення фізичного виховання та спортивних організацій в нову систему. В кінці 80-х стурбованість станом здоров'я молодих людей і відсутність успіхів спортсменів призвели до висування фізичного виховання і шкільного спорту на перший план.

Після більш ніж сторіччя окремих програм освіти для кожного графства були реалізовані спонсоровані урядом навчальні програми для дітей у віці від 5 до 16 років в Англії (і Уельсі) в 1989 році. Фізична культура стала обов'язковим предметом програми національного навчального плану в 1992 році, вперше в своїй історії. Національний навчальний план був призначений для забезпечення широких і збалансованих рамок навчальних програм для 5-16-річних дітей, за допомогою яких можливим було поліпшення багаточільових якостей навчального процесу та навчальних занять. Його розвиток в цілому, і для фізкультурної освіти зокрема, відображає стурбованість уряду про повернення до «традиційних» цінностей навчальної програми в школі [4, 15].

Одним із факторів, що вплинув на державну політику, стало проведення літніх Олімпійських ігор в Лондоні в 2012 році. Проте політику держави щодо фізичного виховання і використання спадщини Олімпійських ігор повсюдно критикують. Баронеса Кемпбелл, міністр спорту Великобританії, виступаючи на найбільшій щорічній конференції британської освіти в Манчестері, піддала критиці стан фізичного виховання в школах Великої Британії: вона звернула увагу на зростання числа дітей, які не в змозі бігати, стрибати, кидати або ловити м'яч через брак вчителів фізкультури в початковій школі. Відзначивши існування небезпеки зникнення спадщини Олімпійських ігор, міністр спорту висловила впевненість в тому, що

вчителі повинні правильно мотивувати дитину, щоб математика, англійська і фізичне виховання були рівноцінні для неї.

У плані направляючої і регулюючої діяльності держави в сфері освіти в Англії в останні роки відбувається безпрецедентне до цього часу фінансування фізичного виховання і спорту. Причина цього, безумовно, полягає в стані здоров'я нації, збільшенні рівня ожиріння, зокрема, у школярів.

Відповідно до реформованого у 2014 році Національного навчального плану фізичне виховання залишається обов'язковим предметом на всіх етапах навчання [1]. Заявлені цілі навчальної програми повинні забезпечити учням:

- розвиток компетенцій в широкому спектрі фізичних вправ;
- фізичну активність протягом тривалого періоду часу;
- участь у спортивних заходах та змаганнях;
- дотримання здорового активного життя.

У 2016 році уряд оприлюднив документ «Дитяче ожиріння: план дій» з метою значного зниження рівня дитячого ожиріння в Англії протягом наступних 10 років. В плані дій були вказані переваги для здоров'я від фізичної активності, а також приведені докази зв'язку між покращенням академічної успішності, фізичною активністю та участю в організованих спортивних заходах. В документі регламентовано, що кожна дитина має отримувати щонайменше 60 хвилин від помірної до енергійної фізичної активності щодня, при чому передбачено, що принаймні 30 хвилин фізичної активності відбуваються в школі, а інші 30 – повинні підтримуватися батьками за межами школи [7].

Підготовка Польщі до вступу у Євросоюз передбачала приведення нормативно-правової бази до європейських стандартів.

Початок реформування системи фізичного виховання в загаль-

ноосвітніх школах Польщі почався з прийняттям Закону «Про фізичну культуру»

у 1996 році і Національної програми здоров'я у 1997 році. Закон передбачав поступове збільшення уроків фізичного виховання в школах до п'яти на тиждень, незалежно від типу навчального закладу.

При цьому в розкладі введено 3 обов'язкових години на тиждень і 2 обов'язкових заняття в позаурочний час. Зміст цих занять залежить від можливостей спортивної бази школи, географічних і кліматичних умов конкретного воеводства, інтересів учнів, професійної підготовленості вчителя фізичного виховання. Кожен учень має право самостійно вибирати заняття в групі, в якій він буде займатися в позаурочний час двічі на тиждень. Відповідно до Національної програми здоров'я, керівництво загальноосвітніх шкіл Польщі та педагогічні колективи повинні створити умови для систематичних занять не менше 50% школярів у позаурочний час.

Якщо в цілому охарактеризувати спрямованість реформи, то це зміна курсу: поворот від централізації до автономії і надання більшої самостійності установам освіти. Відповідно до проекту школа стає автономним організаційним: держава формує соціальне замовлення, а як його виконувати навчальні заклади вирішують самостійно. Відповідно до цього положення Міністерством народної освіти розроблено базовий мінімум з фізичного виховання, до якого кожен вчитель розробляє авторську частину програми (шкільний компонент). Щороку профільне міністерство збирає 6-8 авторських програм різних воеводств, видаючи їх значним тиражем. Вони доступні кожному вчителю, тому він може обирати будь-яку з них [6].

Загалом можна відмітити, що кожна з розглянутих країн мали різні передумови впровадження

освітніх реформ (табл. 1). Деякі країни (Фінляндія, Польща) готувалися до вступу у Євросоюз, тому перебудовували законодавчу базу відповідно до європейських стандартів, в тому числі освітніх. Уряд Великобританії був стурбований зниженням конкурентоспроможності країни та відсутністю успіхів спортсменів на міжнародній арені, тому почав перебудовувати систему освіти і, зокрема, фізичного виховання. У Німеччині реформа шкільного фізичного виховання була зумовлена територіальними та політичними змінами в країні. Франція протягом другої половини ХХ століття постійно удосконалює систему освіти, що також відображається на сфері фізичного виховання. При цьому слід відмітити, що основними перетвореннями, які відбуваються в процесі реформ, є збільшення часу для занять фізичним виховання у різних формах в умовах навчального закладу в абсолютно усіх країнах. Організація занять покладається не тільки на школу, але й на спортивні клуби та асоціації, участь в яких є обов'язковою. Ці країни чітко дотримуються рекомендації Ради Європи щодо забезпечення учнів щоденною руховою активністю.

Висновки. Результати огляду освітніх реформ в галузі фізичного виховання різних європейських країн дозволяють констатувати, що причини проведення означених реформ в кожній країні є різними. Але основною метою, на досягнення якої спрямовано впровадження перетворень, є збільшення рівня рухової активності школярів для покращення стану їх здоров'я, підвищення працездатності та фізичної підготовленості, цілісний розвиток особистості учня. Основними заходами для досягнення зазначеної мети було збільшення часу на викладання предмету «Фізичне виховання» у різних формах. Крім того, у деяких країнах (Франція, Фінляндія, Великобританія)

Особливості реформ фізичного виховання школярів європейських країн

Країни	Передумови впровадження реформ	Основні перетворення
Німеччина	Об'єднання Німеччини. Впровадження концепцій особистісно-орієнтованого виховання	Зміна мети викладання предмету «Фізичне виховання», збільшення кількості навчальних годин на вивчення предмету, впровадження спортивних заходів протягом та після закінчення навчального дня. Впровадження багатокomпонентної програми охорони здоров'я дітей
Франція	Ліквідація мілітаристської спрямованості фізичного виховання. Початок підтримки фізичного виховання державними органами	Перегляд змісту освіти з предмету «Фізичне виховання», удосконалення програм, покращення матеріально-технічної бази, кадрового потенціалу. Збільшення кількості годин на викладання предмету, розширення вибору видів спорту для занять, залучення школярів до позакласних форм занять фізичними вправами. Надання можливості складання іспиту з фізичного виховання
Фінляндія	Підготовка та вступ до Євросоюзу. Децентралізація управління освітою	Збільшення часу та фінансування фізичного виховання, впровадження тестів для оцінки фізичної підготовленості школярів та щорічного шкільного моніторингу здоров'я
Великобританія	Стурбованість держави зниженням конкурентоспроможності країни; збільшення рівня ожиріння дітей та молоді. Впровадження Єдиного національного навчального плану, до якого з часом включено фізичне виховання як обов'язковий предмет навчання	Збільшення фінансування сфери фізичного виховання. Запровадження щоденних норм фізичної активності школярів. Розширення можливостей для занять спортом у навчальний та позанавчальний час, участі у спортивних заходах та змаганнях
Польща	Підготовка та вступ до Євросоюзу. Приведення законодавчої бази до європейських стандартів	Надання автономії навчальним закладам у складанні авторської частини навчальних програм. Збільшення кількості годин на викладання предмету «Фізичне виховання» та позаурочних форм занять

збільшено фінансування галузі фізичного виховання, зроблено спроби модернізувати матеріально-технічну базу.

Способи забезпечення школярів щоденною руховою активністю, як показує досвід країн Європи, можна застосовувати і в системі фізичного виховання школярів України шляхом збільшення кількості занять з фізичного виховання у різних формах.

Перспективи подальших досліджень полягають у аналізі реформ системи фізичного виховання різних країн світу.

Література

1. Жданова О., Чеховська Л., Фляк А. Фізичне виховання в школах країн Європи. Молода спортивна наука України. 2015. Т.2 С. 311-319.
2. Животовская И.Г. Три десятилетия реформ образования в Европе: Особенности модернизации образовательной системы / И.Г. Животовская // Актуальные проблемы Европы. – 2013. – № 2. – С. 13 -49.
3. Жубер К. Система физичес-

кого воспитания школьников во Франции. <http://phys.kspu.karelia.ru/file.php/id/f4480/name/Clauderus.doc>

4. Пангелова Н., Власова С. Зарубіжний досвід організації фізичного виховання в загальноосвітніх школах. Спортивний вісник Придніпров'я. 2017. № 1. С. 215-221.
5. Реформа школьной системы образования (отечественный и зарубежный опыт). Бюллетень о сфере образования. 2016. № 10. 34 с.

6. Сороколит Н. Особенности физического воспитания в общеобразовательных школах Украины и Польши / Сороколит Н. // *Kultura fizică: probleme științifice ale învățămîntului și sportului : materialele conferinței științifice internaționale a doctoranzilor.* – Chișinău, 2012. – S. 285-290.
7. Турчик І.Х. Фізичне виховання і спорт у шкільній освіті Європи. Дрогобич, 2017. 138 с.
8. Hardman K., Marshall J. Update on the State and Status of Physical Education Worldwide. Keynote presentation at 2nd World Summit on Physical Education Magglingen (Switzerland), 2-3 December 2005. 17 p. <https://www.diving.at/portal/downloads/Uni/TB11.pdf>
9. Hardman K., Naul R. Sport and Physical Education in Germany (International Society for Comparative Physical Education & Sport). 2002. 246 p.
10. Hardman K. The Situation of Physical Education in Schools: a European Perspective. *Human movement.* 2008. vol. 9 (1). P. 5-18. doi: 10.2478/v10038-008-0001-z
11. Naul R. Concepts of Physical Education in Europe. *Physical Education: Deconstruction and Reconstruction – Issues and Directions.* 2003. pp. 35-52.
12. Naul R., Dreiskämper D., Hoffmann D. Physical and Health Education in Germany From School Sports to Local Networks for Healthy Children in Sound Communities. *Physical Education and Health – Global Perspectives and Best Practice.* 2014. pp.191-204.
13. *Physical Education and Health: Global Perspectives and Best Practice* / Ming-Kai Chin, Christopher R. 2014. 41 p.
14. Sami Yli-Piipari. Physical Education Curriculum Reform in Finland. *Quest –Illinois – National Association for Physical Education in Higher Education.* October 2014. P. 1-35. doi: 10.1080/00336297.2014.948688
15. School Sport in England. Briefing paper by David Foster. December 2017. № 6836. 31 p.

